

3. „APÁRÓL FIÚRA...” (JELES ÜNNEPEKHEZ VAGY MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁKHOZ KAPCSOLÓDÓ NÉPSZOKÁSOK SZÖVEGEINEK NYELVI SAJÁTOSSÁGAI A VÁLTOZÁSOK TÜKRÉBEN)

3. 1. A MAGYAR NYELV ÉS VÁLTOZÁSAI

BALÁZS Géza: A fenntartható magyar nyelv. Nyelvépítézet – nyelvösszeomlás – nyelvstratégia. Bp. 2018. 146 p.

Jelentés a magyar nyelvről, 2010-2015. Új szavak, kifejezések, 2010-2015. Szerk. Balázs Géza. Bp. 2016. 247 p.

A magyar nyelv jelene és jövője. Szerk. Tolcsvai Nagy Gábor. Bp. 2017. 513 p.
http://real.mtak.hu/74985/1/Tolcsvai_Magyarnyelv_javitott_nyomdanak.pdf

3.1.1. A MAGYAR NYELVJÁRÁSOK ÉS VÁLTOZÁSAI

HEGEDŰS Attila: Változó köznyelv – változó nyelvjárás. In: H. A.: A változó nyelvjárás. Piliscsaba, 2005. 13-23. p.

Magyar dialektológia. Szerk. Kiss Jenő. Bp. 2003. 25-408. p.
<https://www.szaktars.hu/osiris/view/kiss-jeno-szerk-magyar-dialektologia-osiris-tankonyvek-2001/?pg=1&layout=s>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

A magyar nyelvtörténet kézikönyve. Szerk. Kiss Jenő és Pusztai Ferenc. Bp. 2018. 309-349. p.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/kiss-jeno-pusztai-ferenc-szerk-magyar-nyelvtortenet-osiris-tankonyvek-2003/?pg=0&layout=s>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

NAGY Lajos, Cs. – CSÁSZI Ildikó, N.: Magyar nyelvjárások. Bp. 2015. 212 p.

3.2. SZÖVEG, SZÖVEGNYELVÉSZET

PETHŐ József: Alakzat és jelentés. Az alakzatok stílus- és jelentésképző szerepe a szövegben. Bp. 2011. 15-45. p.

<https://www.szaktars.hu/tinta/view/petho-jozsef-alakzat-es-jelentes-az-alakzatok-stilus-es-jelenteskepzo-szerepe-a-szovegben-2011/>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

SZIKSZAINÉ NAGY Irma: Leíró magyar szövegtan. Bp. 2006. 524 p.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/szikszaire-nagy-irma-leiro-magyar-szovegtan-osiris-tankonyvek-1999/?pg=0&layout=s>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

TAKÁCS Szilvia: Folklorisztikai szövegtipológia. Az epikus ráolvasó imádságok. In: Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok. Szerk. Tolcsvai Nagy Gábor. Bp. 2006. 182-208. p.

<https://www.szaktars.hu/tinta/view/tolcsvai-nagy-gabor-szerk-szoveg-es-tipus-szovegtipologiai-tanulmanyok-2006/>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

TOLCSVAI NAGY Gábor: A szövegek világa. Bp. 1994. 78 p.

3.3. A NÉPSZOKÁSOK SAJÁTOSSÁGAI, VÁLTOZÁSAI

BALÁZS Géza: Az SMS-folklor szövegtípusai. In: B. G.: Antropozemiotika. Életünk feltűnő jelei. Bp. 2015. 233-250. p.

BARABÁS László: Aranycsitkók, maszkurák, királynék. Erdélyi dramatikus népszokások. Marosvásárhely, 2000. 278, 41 p., 40 t. (A Kriza János Néprajzi Társaság könyvtára)

<https://www.szaktars.hu/mentor/view/aranycsitkok-maszkurak-kiralynek-erdelyi-magyar-dramatikus-nepszokasok/>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

BARABÁS László: Forog az esztendő kereke. Sóvidéki népszokások. Marosvásárhely, 2010. 298 p. (Az év összes jeles napjának szokásai és munkák szokásai)

<https://www.szaktars.hu/mentor/view/forog-az-esztendo-kereke-sovideki-nepszokasok/>

DÖMÖTÖR Tekla: Naptári ünnepek – népi színjátszás. Bp. 1979. 271 p.

Ünnepi szokásaink költészete: 209-219. p.

<https://mek.oszk.hu/04600/04696/html/index.htm>

DÖMÖTÖR Tekla: A népszokások költészete. Bp. 1974. 260 p.
A szokások költészetének párbeszédes formái: 195-230. p.
<http://mek.oszk.hu/04600/04689/html/>

HOPPÁL Mihály: A hagyomány szava. A kultúra szemiotikai mechanizmusától az etnohermeneutikáig. In: H. M.: Etnozemiotika. Debrecen, 1992. 126-134. p.
(Néprajz egyetemi hallgatóknak, 14.)

KÓSA László: Hagyomány és közösség. Magyar népi kultúra és társadalom. Bp. 1984. 142 p.
(Az én világom)
https://mandadb.hu/dokumentum/663380/xHagyomny_s_kzssg.pdf

LÁZÁR Katalin: Alakulások és romlások a magyar népi játékok szövegében. In: Folklor és nyelv. Szerk. Szemerényi Ágnes. Bp. 2010. 117-128. p. (Folklor a magyar művelődéstörténetben)

A magyar folklór. Szerk. Voigt Vilmos. Bp. 1998. 400-439. p., 440-469. p., 470-504. p.

SZENDREY Ákos: A népi társasmunkák és összejöveteleik. In: Ethnographia, 1938.
3-4. sz. 273-286. p.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1938_049/?query=c%3Fig%C3%A1lny&pg=284&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:
<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

TÁTRAI Zsuzsanna – KARÁCSONY MOLNÁR Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Bp. 1997. 298 p. (Hagyomány és vidék)

3.4. JELES ÜNNEPEKHEZ KAPCSOLÓDÓ NÉPSZOKÁSOK – A NÉPI VALLÁSOSSÁG JELENLÉTE

LOVÁSZ Irén: Az imádkozásról. Nyelvészeti-pragmatikai és a kulturális antropológiai megközelítés. In: „Nyisd meg Uram, szent ajtódát...” Köszöntő kötet Erdélyi Zsuzsanna 80. születésnapjára. Szerk. Barna Gábor. Bp. 2001. 3-25. p.

PELCZER Katalin: Egy archaikus népi imafajta szövegtipológiai értelmezése. In: Magyar Nyelv, 2002. 3. sz. 294-300. p.
http://epa.oszk.hu/00000/00032/00014/pdf/EPA_00032_magyar_nyelv_2002_03_PELCZER.pdf

SILLING István: Piros hajnal hasadtán. A vajdasági magyar archaikus imádságok néhány nyelvjárási sajátossága. In: „Nyisd meg, Uram, szent ajtódát...” Köszöntő kötet Erdélyi Zsuzsanna 80. születésnapjára. Szerk. Barna Gábor. Bp. 2001. 39-45. p.

Szagrális kommunikáció. A transzcendens mutatkozása. Szerk. P. Korpics Márta, Szilczl Dóra. Bp. 2007. 254 p. (Társadalmi kommunikáció)

UJVÁRY Zoltán: Játék és maszk. Dramatikus népszokások 1. köt. Debrecen, 1983. 360 p.

3.4.1. JELES ÜNNEPEKHEZ KAPCSOLÓDÓ NÉPSZOKÁSOK SZÖVEGEINEK NYELVI SAJÁTOSSÁGAI

A TÉLI ÜNNEPKÖR NÉPSZOKÁSAIBÓL

EPERJESSY Ernő: Borbála napi hiedelmek, szokások és a nyelvcseré kérdése. In: Ethnographia, 1968. 4. sz. 560-587. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1968_079/?pg=585&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

FEHÉR Zoltán: Fásinge-túringer. Egy bátyai téli népszokás. In: Honismeret, 1994. 6. sz. 52-55. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Honismeret_1994/?query=c%3Fig%3C%3A1ny&pg=655&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

HÁLA József: Óévbúcsúztató és újévköszöntő népszokások a Nagy-Homoród menti falvakban. In: Vallásosság és népi kultúra a határainkon túl. Szerk. Fejős Zoltán, Küllős Imola. Bp. 1990. 146-172. p. (Vallási néprajz; 4.)

https://eda.eme.ro/bitstream/handle/10598/18332/KM_1993_04_217.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ua.: Keresztény Magvető, 1993. 4. sz. 217-228. p.

REGÖLÉS

JACOBI LÁNYI Ernő: A regös ének ritmusának néhány tulajdonsága. In: Vasi Szemle, 1935. 4. sz. 264-272. p.

PALKÓ István: Dozmati regös-énekünk képvilága és világképe. In: Életünk, 1980. 9. sz. 767-777. p.

[https://library.hungaricana.hu/en/view/Eletunk_1980/?query=SZO%3D\(iskola\)&pg=808&layout=s](https://library.hungaricana.hu/en/view/Eletunk_1980/?query=SZO%3D(iskola)&pg=808&layout=s)

SEBESTYÉN Gyula: A regösök. Bp. 1902. 58-80. p.

VEREBÉLYI Kincső: A regölés hosszú rögös útja.
http://kjnt.ro/szovegtar/uploads/tartalmak/2019_JAZs-PL_szerk_Aranymadar_57_VerebelyiK.pdf

FARSANGI NÉPSZOKÁSOK

BARABÁS László: Csutakhúzás a Nyáradmentén. + Farsangtemetés a Sóvidéken. In: B. L.: Az otthonosság gyökerei. Népismereti írások, néprajzi tanulmányok. Marosvásárhely, 2015. 181-199. p., 200-230. p.

<https://www.szaktars.hu/mentor/view/barabas-laszlo-az-otthonossag-gyokerei-nepismereti-irasok-nejprajzi-tanulmanyok-2015/?pg=1>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

KÁROLY Anna: A pártában maradt vénlány siralma farsangkor. In: Néprajz és nyelvtudomány, 24-25. köt. Szerk. Ferenczi Imre, Károly Sándor, Mikola Tibor. Szeged, 1980-1981. 364-374. p. (Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Sectio Ethnographia et Linguistica)

http://acta.bibl.u-szeged.hu/3639/1/etno_lingu_024_025_365-375.pdf

HÚSVÉTI NÉPSZOKÁSOK

BARABÁS László: Állandó és változó a maroszáki húsvéti szokásokban. In: B. L.: Az otthonosság gyökerei. Népismereti írások, néprajzi tanulmányok. Marosvásárhely, 2015. 269-284. p.

<https://www.szaktars.hu/mentor/view/barabas-laszlo-az-otthonossag-gyokerei-nepismereti-irasok-nejprajzi-tanulmanyok-2015/>

Online hozzáférés az intézményi előfizetéssel (közgyűjtemények, oktatási intézmények) rendelkezők részére.

BARABÁS László: Tavasz határkerülés a Nyáradmentén és a Kis-Küküllő felső völgyében. In: Népismereti dolgozatok. Szerk. Kós Károly, Faragó József. Bukarest, 1980. 203-216. p.

http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf12468.pdf

SILLING István: V. A szenvedéstörténet motívumkörének nyelvi kifejezői. In: S. I.: Vajdasági népi imádságok és nyelvezetük. Tanulmány. Újvidék, 2003. 79-95. p.

<http://mek.oszk.hu/05500/05531/05531.pdf>

PÜNKÖSDI NÉPSZOKÁSOK

SEBESTYÉN Gyula: Czintus, czinkus. In: Magyar Nyelv, 1906. 1. sz. 83-85. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNyelv_1906/?pg=86&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

SEBESTYÉN Gyula: A pünkösdi király és királyné. In: Ethnographia, 1906. 32-43. p.
https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1906_017/?query=Szent%20J%C3%A1nos&pg=39&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

TÁTRAI Zsuzsanna: A pünkösdi királynéjárás dunántúli változatainak szerkezeti elemzése. In: Népi kultúra – népi társadalom. Folclorica et ethnographica. Főszerk. Ortutay Gyula. Bp. 9. köt. 1977. 189-215. p.

TÁTRAI Zsuzsanna: A pünkösdek jeles napján... Pünkösd a 19-20. századi magyar néphagyományban. Bp. 2010. 302 p. (Néprajzi tanulmányok)

NYÁRI NAPFORDULÓ – SZENT IVÁN NAPJA

VIKÁR Béla: A szentiváni ének 1-4. In: Magyar Nyelvőr, 1901. 8. füz. 353-363. p., 9. füz. 401-414. p., 10. füz. 449-459. p., 11. füz. 497-503. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNyelvor_1901/?query=SZ&pg=356&layout=s

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNyelvor_1901/?query=SZ&pg=404&layout=s

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNyelvor_1901/?query=SZ&pg=452&layout=s

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNyelvor_1901/?query=SZ&pg=500&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

3.4.2. MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁKHOZ KAPCSOLÓDÓ NÉPSZOKÁSOK SZÖVEGEINEK SAJÁTOSÁGAI

GUTTMANN Miklós: Összehasonlító szociolingvisztikai vizsgálat a paraszti gazdálkodás szókincsében. In: Magyar dialektológia. Stilisztika. Szerk. Szabó Géza. Szombathely, 1992. 19-33. p.

SZABÓ József: Nyelvjárási szövegek a hagyományos paraszti gazdálkodás és népszokások köréből. (Étény, Koppányszántó és Nagykönyi). In: Magyar Nyelvőr, 1987. 1. sz. 61-76. p.

http://real-j.mtak.hu/6053/1/MagyarNyelvor_1987.pdf

UJVÁRY Zoltán: Játék és maszk. Dramatikus népszokások 3. Debrecen, 1983. 342 p.

Játékok aratáskor, kukoricafosztáskor és más munkaalkalmakkor: 148-184. p.

Játék és alakoskodás a szüreti felvonulásban: 184-241. p.

Maszkos alakok a disznótorban: 241-268. p.

DISZNÓTOR

BERECZKI Ibolya, T.: Disznótori alakoskodás Jász-Nagykun-Szolnok megyében. In: Hiedelmek, szokások az Alföldön 1. köt. Szerk. Novák László. Nagykőrös, 1992. 445-480. p.

BERECZKI Ibolya, T.: Disznótóri tréfák és szokások Jász-Nagykun-Szolnok megyében. In: Kultúra és tradíció 2. köt. Tanulmányok Ujváry Zoltán tiszteletére. Szerk. Viga Gyula. Miskolc, 1992. 457-469. p.

FELFÖLDI László: A Békés és Csongrád megyei disznótóri szokások dramatikus mozzanatairól. In: Ethnographia, 1974. 2-3. sz. 469-478. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1974_085/?query=SZO%25&pg=490&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

ARATÁS

MADARASSY László: Magyar aratószokások. In: Ethnographia, 1928. 2. sz. 83-93. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1928_039/?query=szo&pg=92&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

MANGA János: Aratószokások, aratóénekek. In: Népi kultúra – népi társadalom. Folclorica et ethnographica. Főszerk. Ortutay Gyula. Bp. 1977. 241-276. p.

A FONÓBAN

LAJOS Árpád: Este a fonóban. Borsodi népszokások. Bp. 1974. 111-165. p.

LAJOS Árpád: Fonóélet Domaházán. 1-2. In: Ethnographia, 1938. 1-2. sz. 109-123. p., 3-4. sz. 403-411. p.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1938_049/?pg=114&layout=s

https://adt.arcanum.com/hu/view/Ethnografia_1938_049/?pg=414&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon:

<https://www.arcanum.com/hu/adt/hozzaferesi-pontok/>

SZENDREY Zsigmond: Magyar népszokások a fonóban. In: Ethnographia, 1928. 3-4. sz. 147-164. p.

SZÓLÓTERMESZTÉS ÉS SZÜRETELÉS

FAJCSÁK Attila: Az egri szőlőművelés szokásai és hiedelmei. Eger, 1990. 62-89. p. (Studia Agriensia; 10.)

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HEVE_StudiaAgriensia_010/?pg=1&layout=s

ILLÉS Péter: A szüreti felvonulások és az egyesületi élet kapcsolatai a 2. világháborúig Vas megyében. In: Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények, 2005. 3. sz. 51-65. p.

https://library.hungaricana.hu/en/view/VASM_Vhk_2005/?query=k%C3%A1rtya&pg=253&layout=s

MÓD László: Szőlőhegyi ünnepek, szokások, hiedelmek. In: Borok és korok. Bepillantás a bor kultúrtörténetébe. Szerk. Benyák Zoltán, Benyák Ferenc. Bp. 1999. 261-269. p.

Összeállította:
Vörösne Adler Erika